

4. PREVENTIVNI PROGRAMI

4.2 PRESEJALNI PROGRAMI

4.2.1 SVIT

V Sloveniji je bilo v letu 2021 v program povabljenih 314.306 oseb. Izjavo o sodelovanju je vrnilo 198.330 oseb. Ta delež predstavlja 63,4 % povabljenih, kar je za dobrih 6 odstotnih točk več kot na začetku delovanja programa, ampak še vedno za slabih 7 odstotnih točk manj od zaželenega deleža (70 %) preiskovancev v ciljni populaciji.

Program Svit je Državni program presejanja in zgodnjega odkrivanja predrakavih sprememb in raka debelega črevesa in danke, ki deluje na nacionalni ravni od leta 2009. Nosilec programa je Nacionalni inštitut za javno zdravje.

V Sloveniji je leta 2021 v Programu Svit sodelovalo 63,4 % povabljenih. V obdobju od leta 2010 do 2021 lahko zasledimo trend naraščanja odzivnosti vabljenih oseb. V letu 2021 se je odzvalo v presejalni program sicer za odstotno točko manj vabljenih kot v letu 2020, ko je bila odzivnost na vabila za dobrih 6 odstotnih točk več kot na začetku delovanja programa (56,9 %).

Kar se tiče delitve po spolu, je v letu 2021 izjavo o sodelovanju v Programu Svit vrnilo več žensk (68,6 %) kot moških (57,8 %). Višjo odzivnost žensk, za približno 10 odstotnih točk, lahko zasledimo skozi celotno obdobje 2010–2021.

Med presejanjem v letu 2021 je imelo po testu na prikrito krvavitev v blatu 165.962 (94,3 %) oseb negativen izvid in 10.020 (5,7 %) pozitivnega. Delež pozitivnih testov v letu 2021 predstavlja najnižji delež med dosedaj izračunanimi vrednostmi kazalnika v celotnem obdobju delovanja programa. Delitev po spolu je pokazala, da je med presejanimi osebami v letu 2021 ponovno bilo več moških (7,0 %) kot žensk (4,7 %) s pozitivnim testom na kri v blatu. Višji delež pozitivnih testov na prikrito krvavitev med moškimi lahko zasledimo skozi vsa leta presejalnega programa.

Analiza odzivnosti vabljenih po statističnih regijah je v letu 2021 pokazala, da je najvišja odzivnost v program v goriški in gorenjski regiji (66,7 %), najnižja pa v obalno-kraški (58,6 %). V letu 2021 je delež oseb, ki so se odzvale vabilu k sodelovanju v programu, nižji od preteklega leta v enajstih statističnih regijah, v eni regiji pa je odzivnost enaka (osrednjeslovenska regija). Največja razlika po številu oseb, ki so se odzvale v program, je bila v primerjavi s preteklim letom v goriški regiji (za 2,3 odstotnih točk manj), v posavski (za 1,8 odstotnih točk manj) in v koroški regiji (za 1,7 odstotnih točk manj). Najmanj se je odzivnost spremenila v osrednjeslovenski regiji (je ostala enaka). Vendar podrobnejši pregled povprečne odzivnosti skozi celotno obdobje delovanja programa prikazuje splošni trend naraščanja odzivnosti v presejalni program v vseh statističnih regijah.

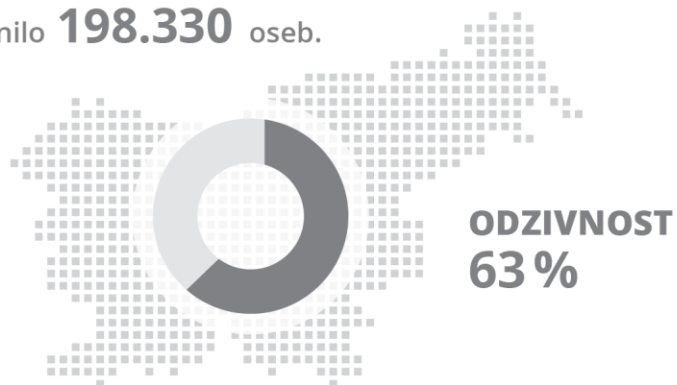
Podroben pregled deležev pozitivnih presejalnih testov po statističnih regijah je pokazal, da imajo v letu 2021 najvišji delež pozitivnih testov prebivalci podravske regije (6,2 %), najnižji pa prebivalci zasavske in goriške regije ter jugovzhodne Slovenije (5,4 %). V letu 2021 opazamo zmanjšanje deleža pozitivnih testov v devetih statističnih regijah. Število testov na prikrito krvavitev v blatu se je v primerjavi z letom 2020 zmanjšalo v skoraj vseh regijah, v posavski, primorsko-notranjski in obalno-kraški regiji pa se je delež pozitivnih testov v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko povečal.

SVIT 2021

Vabljenih **314.306** oseb.

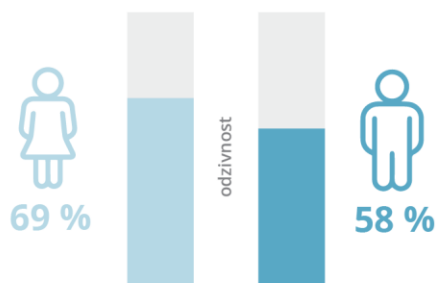
Izjavo vrnilo **198.330** oseb.

Trend odzivnosti **narašča** vse od začetka programa.

Odzivnost **moških** je slabša čeprav imajo večje tveganje za nastanek raka na debelem črevesu in danki v primerjavi z **ženskami**.

Rak debelega črevesa in danke je ena izmed bolezni, ki jo je mogoče preprečiti z rednim testiranjem na prikrito krvavitev v blatu.

10.134 kolonoskopij

Od tega odkritih:

188 primerov raka debelega črevesa in danke

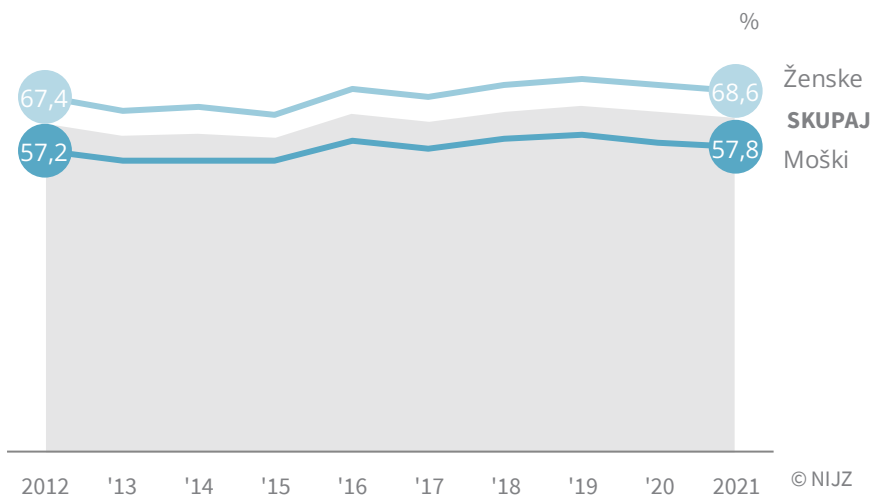
2.011 oseb z **napredovanim adenom**
(predstavlja večje tveganje za nastanek raka)

Na **1.000** testiranih oseb, je **kolonoskopijo** potrebovalo **57** oseb.

4.2.1 Slika 1: **Odzivnost vabljenih v Program Svit** po spolu, Slovenija, 2012–2021

Viri: NIJZ, Center za zgodnje odkrivanje raka

V Sloveniji je leta 2021 v Programu Svit sodelovalo 63,4 % povabljenih, kar je za 1 odstotno točko manj kot leta 2020 (65,6 %). V celotnem obdobju delovanja programa je mogoče zaslediti trend naraščanja odzivnosti za sodelovanje v programu.

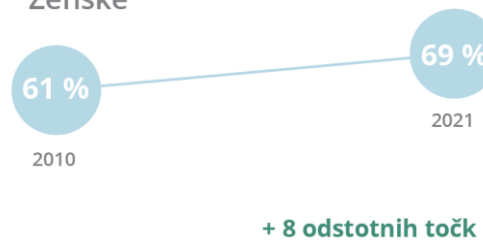
Delitev po spolu v letu 2021 prikazuje višjo odzivnost s strani žensk (68,6 %) kot moških (57,8 %). Podoben trend lahko opazujemo skozi vsa leta delovanja programa.

V celotnem obdobju delovanja programa je možno zaslediti trend naraščanja odzivnosti za sodelovanje v Programu Svit.

Moški

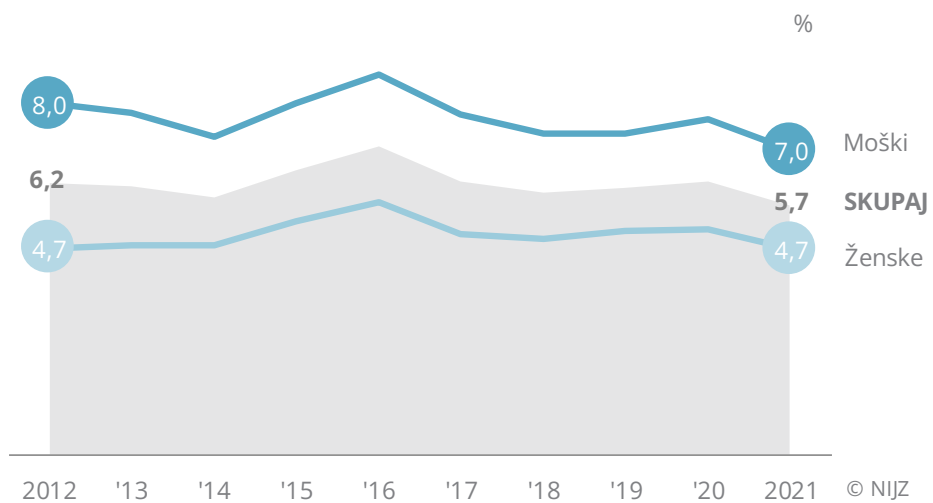

Ženske

4.2.1 Slika 2: **Pozitivni presejalni testi v Programu Svit po spolu, Slovenija, 2012–2021**

V letu 2021 je v Sloveniji obvestilo o pozitivnem izvidu testa na prikrito krvavitev v blatu prejelo 5,7 % presejanih oseb, kar je nekoliko manj v primerjavi z letom 2020 in je najnižji dosedanji delež pozitivnih testov v celotnem obdobju delovanja programa.

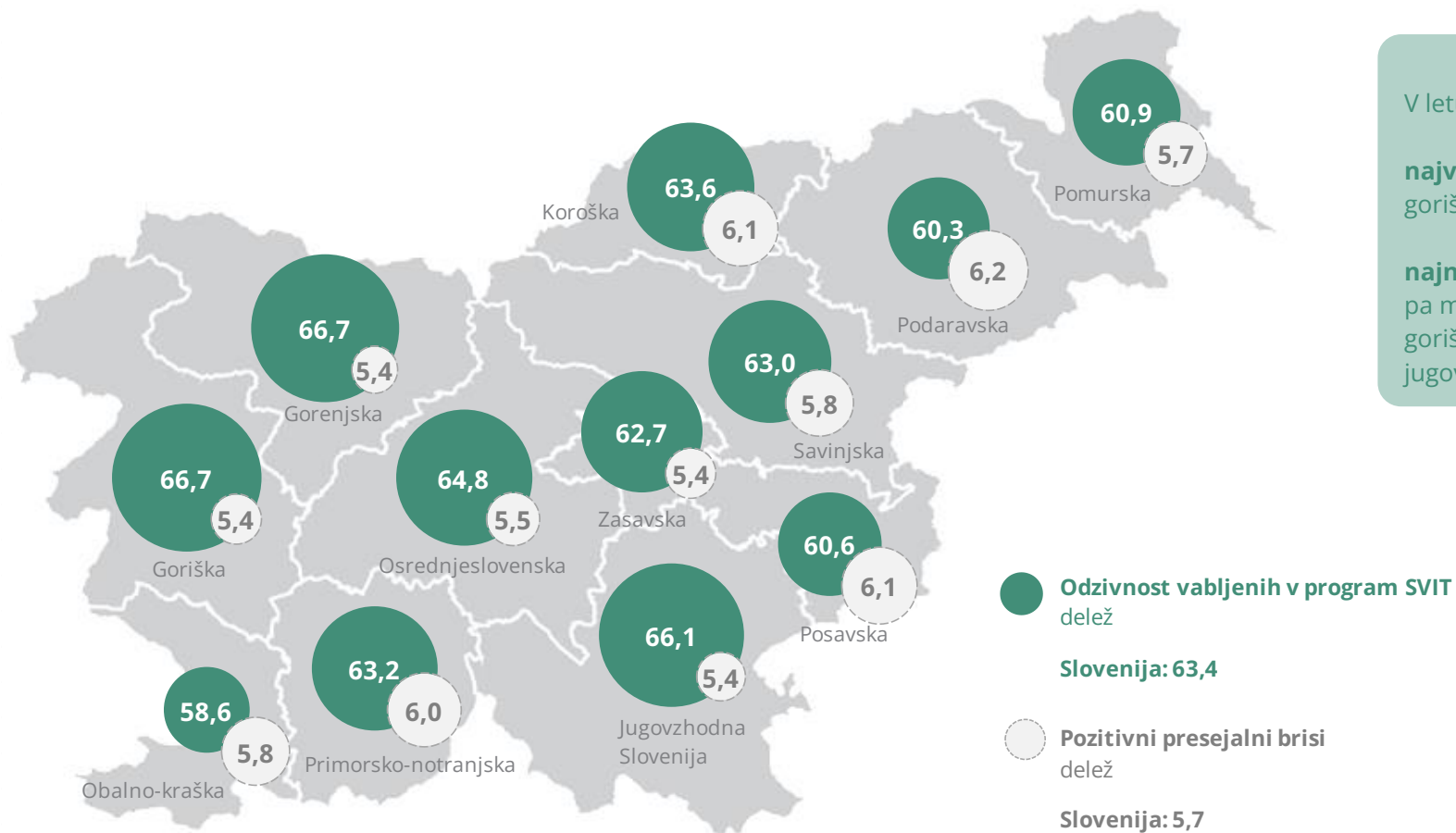
Moški so imeli za tretjino večji delež pozitivnih izvidov presejalnega testa kot ženske.

Viri: NIJZ, Center za zgodnje odkrivanje raka

REGIONALNE PRIMERJAVE

4.2.1 Slika 3: **Odzivnost vabljenih v Program Svit in pozitivni presejalni testi** po spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2021

V letu 2021 beležimo:

najvišjo odzivnost v program v goriški in gorenjski regiji,

najnižji delež pozitivnih testov pa med prebivalci zasavske, goriške, gorenjske regije ter jugovzhodne Slovenije.

4.2.1 Tabela 1: **Odzivnost vabljenih v Program Svit** po statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021

%	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	(odstotne točke)	
										Odmik 2021 / 2020	2021
Pomurska	58,0	55,9	57,6	55,4	61,2	59,6	62,6	63,6	62,0	-1,1	60,9
Podravska	59,2	56,8	57,8	56,6	61,7	60,0	62,0	62,8	61,9	-1,6	60,3
Koroška	62,7	60,2	60,2	60,3	64,7	63,1	65,2	65,8	65,3	-1,7	63,6
Savinjska	60,9	59,3	60,2	58,2	63,2	62,1	64,5	65,0	64,6	-1,6	63,0
Zasavska	64,4	57,6	58,6	58,9	64,2	61,3	64,3	63,6	62,9	-0,2	62,7
Posavska	59,2	59,0	58,4	59,2	62,9	60,2	61,9	62,3	62,4	-1,8	60,6
Jugovzhodna Slovenija	65,8	63,5	63,8	63,3	67,6	65,8	67,6	68,2	66,6	-0,5	66,1
Osrednjeslovenska	64,1	62,7	61,8	61,9	65,4	64,6	65,3	66,8	64,9	-0,0	64,8
Gorenjska	65,7	62,1	63,1	62,0	67,8	65,5	68,2	69,5	67,6	-0,9	66,7
Primorsko-notranjska	61,8	59,1	58,9	59,4	63,5	62,7	63,7	65,0	63,7	-0,5	63,2
Goriška	66,9	63,7	65,4	63,5	68,2	66,4	68,8	69,4	69,0	-2,3	66,7
Obalno-kraška	57,3	55,4	54,9	55,5	59,9	58,0	60,3	61,4	60,1	-1,4	58,6
SLOVENIJA	62,3	60,1	60,4	59,7	64,3	62,7	64,6	65,6	64,4	-1,0	63,4

© NIJZ

Odzivnost 2021:

najvišja v goriški in gorenjski regiji

najnižja v obalno-kraški regiji.

Viri: NIJZ, Center za zgodnje odkrivanje raka

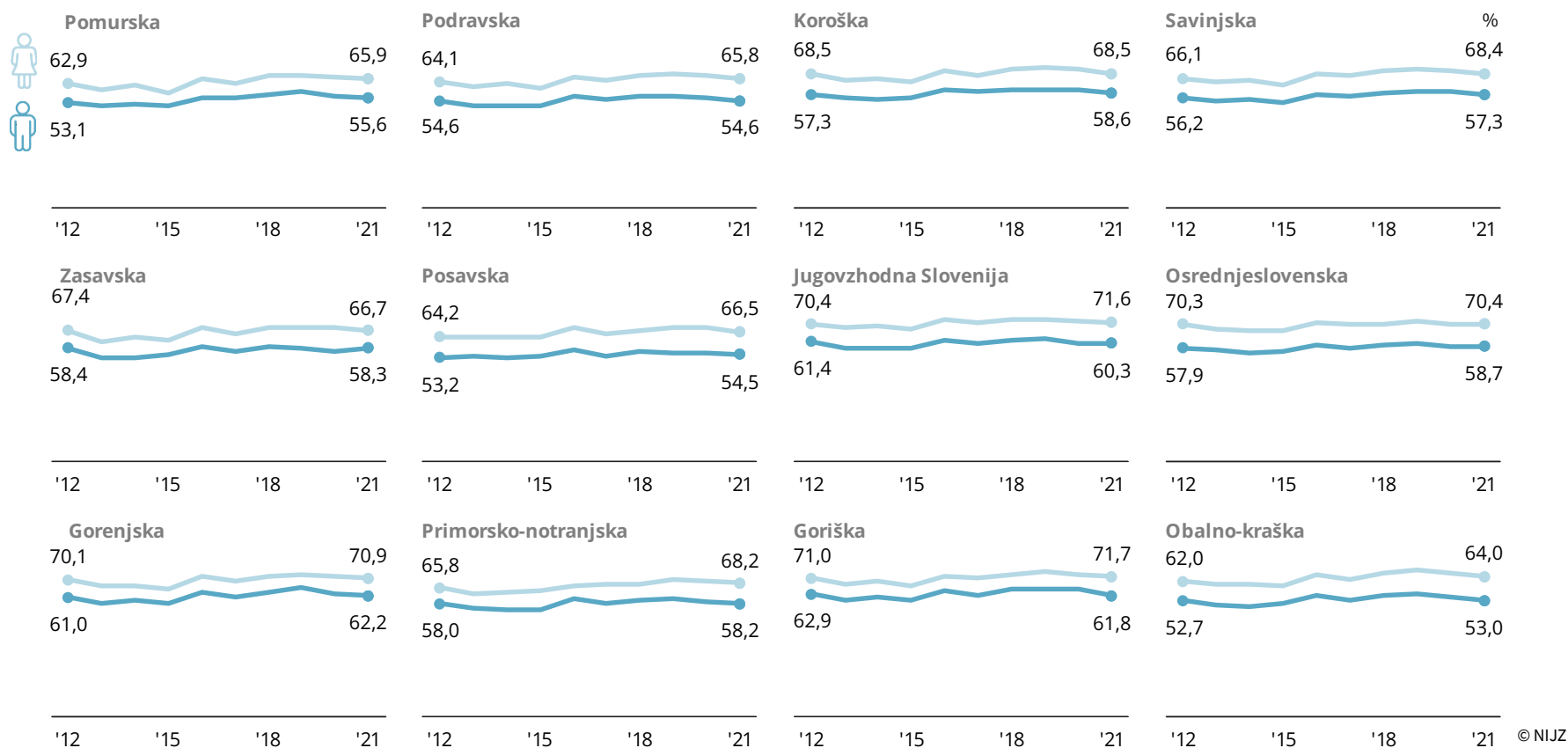
V letu 2021 je bil delež oseb, ki so se odzvale vabilu k sodelovanju v programu, nižji kot leta 2020 v vseh statističnih regijah.

Največja razlika po številu oseb, ki so se odzvale v program, je bila v primerjavi s prejšnjim letom v goriški regiji (za 2,3 odstotni točki manj), v posavski (za 1,8 odstotnih točk manj) in v koroški (za 1,7 odstotnih točk manj).

Najmanj se je odzivnost spremenila v osrednjeslovenski regiji (je ostala enaka).

4.2.1 Slika 4: **Odzivnosti vabljenih v Program Svit** po spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021

Viri: NIJZ, Center za zgodnje odkrivanje raka

Pregled odzivnosti v program med moškimi in ženskami v statističnih regijah je potrdil **trend povprečne razlike po spolu** v Sloveniji, saj je v vseh dvanajstih regijah izjavo o sodelovanju v programu redno vrnilo več žensk kot moških.

Trendni črti odzivnosti moških in žensk ostajata približno enaki v vseh regijah skozi vsa leta delovanja programa.

4.2.1 Tabela 2: **Pozitivni presejalni testi v Programu Svit** po statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021

%											(odstotne točke)	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Odmik 2021 / 2020	2021	
Pomurska	6,94	6,78	6,45	7,30	7,78	6,71	6,65	6,61	7,0	-1,3	5,7	
Podravska	6,49	6,38	6,33	7,07	8,11	6,98	6,36	6,45	6,9	-0,7	6,2	
Koroška	7,06	6,47	6,18	6,59	7,19	7,25	5,68	6,51	6,7	-0,7	6,1	
Savinjska	6,13	6,12	5,57	6,59	6,96	6,21	6,18	6,00	6,3	-0,5	5,8	
Zasavska	6,82	5,54	5,94	6,74	7,86	6,72	5,83	6,84	6,5	-1,1	5,4	
Posavska	6,50	5,86	6,21	6,73	7,58	6,41	5,75	6,48	6,0	+0,1	6,1	
Jugovzhodna Slovenija	6,15	5,96	5,93	6,08	6,69	5,94	5,95	6,32	6,0	-0,6	5,4	
Osrednjeslovenska	5,90	6,10	5,82	6,35	6,71	5,96	5,72	5,83	5,9	-0,4	5,5	
Gorenjska	6,25	6,22	5,76	6,29	6,61	5,86	5,81	5,69	6,3	-1,0	5,4	
Primorsko-notranjska	6,33	6,39	5,53	6,28	6,18	5,73	6,17	5,69	5,8	+0,2	6,0	
Goriška	5,57	5,53	5,35	5,63	6,32	5,35	5,69	5,71	5,9	-0,5	5,4	
Obalno-kraška	5,6	6,1	5,6	6,5	6,5	6,2	6,0	6,0	5,8	+0,0	5,8	
SLOVENIJA	6,2	6,2	5,9	6,5	7,1	6,2	6,0	6,1	6,3	-0,6	5,7	

V letu 2021 so imeli:

- najvišji delež** pozitivnih testov prebivalci podravske regije
- najnižji delež** prebivalci zasavske, goriške, gorenjske regije in jugovzhodne Slovenije.

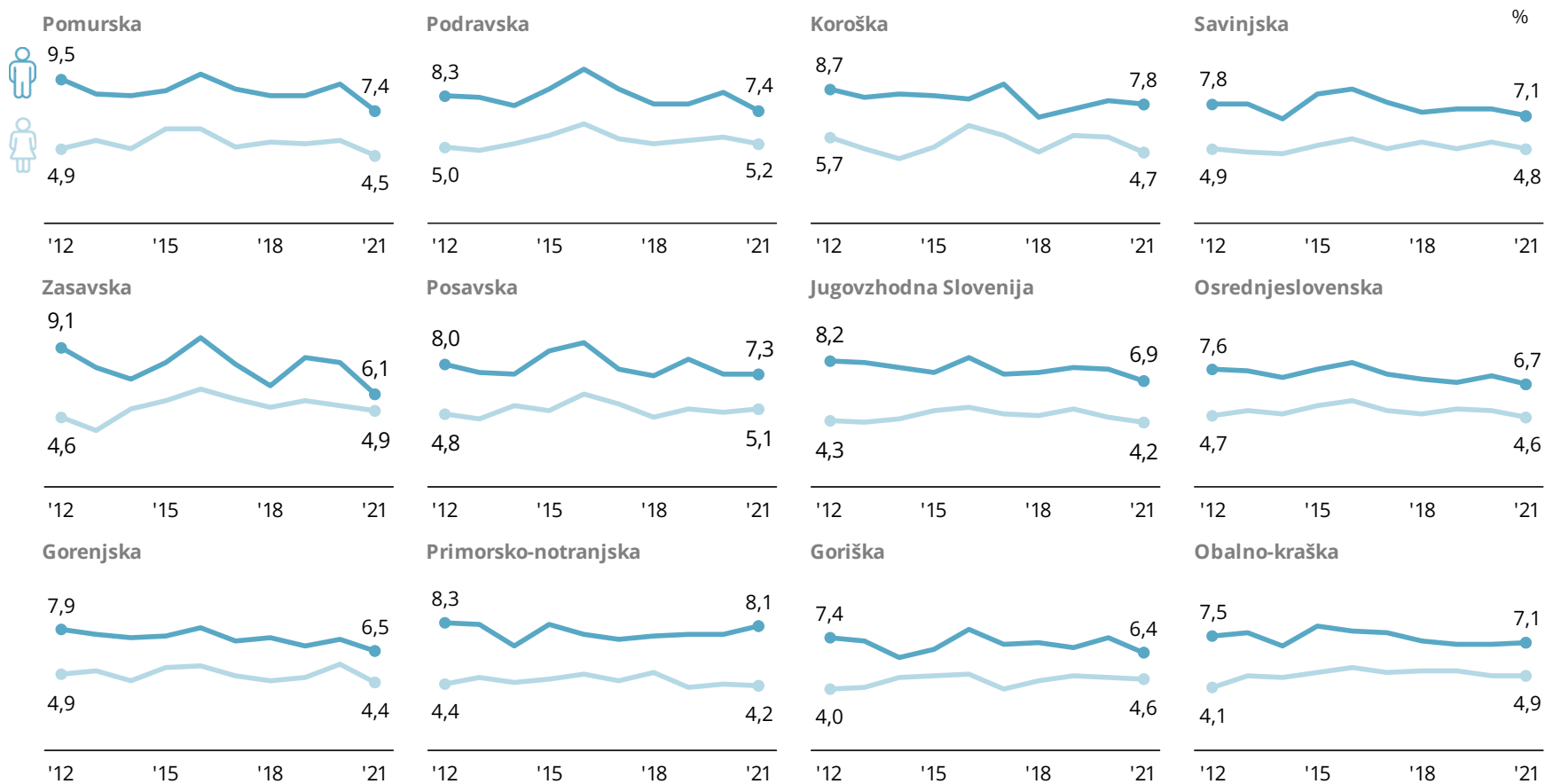
Viri: NIJZ, Center za zgodnje odkrivanje raka

Delež pozitivnih testov na prikrito krvavitev v blatu se je v primerjavi z letom 2020 zmanjšal v skoraj vseh regijah, le v posavski, obalno-kraški in primorsko-notranjski regiji se je nekoliko povečal.

Delež pozitivnih testov je se v primerjavi s preteklim letom **najbolj povečal** v primorsko-notranjski regiji (za 0,2 odstotnih točk več), **najbolj zmanjšal** pa se je v pomurski regiji (za 1,3 odstotne točke manj).

4.2.1 Slika 5: Pozitivni presejalni testi v Programu Svit po spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021

© NIJZ

Viri: NIJZ, Center za zgodnje odkrivanje raka

V vseh statističnih regijah je bil **delež pozitivnih testov na kri v blatu višji pri moških.**

DEFINICIJE

OKRAJŠAVA	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA POJASNILA	ANG IZRAZ
	Program Svit	Program Svit je državni program presejanja in zgodnjega odkrivanja raka na debelem črevesu in danki, ki deluje na nacionalni ravni od leta 2009. Poteka pod okriljem Ministrstva za zdravje Republike Slovenije, nosilec programa pa je Nacionalni inštitut za javno zdravje.	V Program Svit se vključujejo moški in ženske v starosti med 50 in 74 let, ki imajo urejeno obvezno zdravstveno zavarovanje. Kot presejalni test se uporablja test na prikrito krvavitev v blatu.	Colorectal cancer screening program
	Presejanje	Presejanje je pregledovanje navidezno zdravih ljudi s preprosto preiskavo ali testom.	Gre za postopek testiranja navidezno zdravih ljudi, da bi med njimi odkrili tiste, pri katerih je velika verjetnost, da že imajo predstopnjo ali začetno obliko iskanega raka.	Screening
	Pozitivni izvid testa na prikrito krvavitev v blatu	Če je test na prikrito krvavitev v blatu pozitiven, to pomeni, da je v blatu prisotna kri.	Pozitivni izvid testa na prikrito krvavitev v blatu nakazuje morebitno prisotnost patologije v črevesu. Presejalni test nima diagnostične značilnosti, zato se osebo s pozitivnim izidom presejalnega testa napoti na dodatno diagnostično preiskavo, kolonoskopijo.	Positive test result
	Odzivnost	Odzivnost prikazuje delež prebivalcev, ki so v določenem koledarskem obdobju vrnili izjavo o sodelovanju, preračunan na število tistih prebivalcev, ki so imeli v istem koledarskem obdobju vročeno vabilo.	Odzivnost v Program Svit = (število prebivalcev, ki so vrnili izjavo o sodelovanju × 100) / število prebivalcev z vročenim vabilom. Število prebivalcev, ki so vrnili izjavo o sodelovanju: v imenovalcu se od števila vabljenih prebivalcev odšteje število tistih, ki jim pošte ni bilo mogoče vročiti. Število vabljenih prebivalcev: med vabljenimi prebivalci ni tistih, ki so bili v času vabljenja brez obveznega zdravstvenega zavarovanja. Višje vrednosti kažejo večjo odzivnost ter pomenijo boljše osveščenost in ravnanje prebivalcev v preventivni skrbi za svoje zdravje, nižje vrednosti kažejo manjšo odzivnost ter pomenijo slabšo osveščenost in ravnanje prebivalcev v preventivni skrbi za svoje zdravje.	Response rate

SEZNAM SLIK

4.2.1	Slika 1: Odzivnost vabljenih v Program Svit po spolu, Slovenija, 2012–2021	4
4.2.1	Slika 2: Pozitivni presejalni testi v Programu Svit po spolu , Slovenija, 2012–2021	5
4.2.1	Slika 3: Odzivnost vabljenih v Program Svit in pozitivni presejalni testi po spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2021	6
4.2.1	Slika 4: Odzivnosti vabljenih v Program Svit po spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021	8
4.2.1	Slika 5: Pozitivni presejalni testi v Programu Svit po spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021	10

SEZNAM TABEL

4.2.1	Tabela 1: Odzivnost vabljenih v Program Svit po statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021	7
4.2.1	Tabela 2: Pozitivni presejalni testi v Programu Svit po statističnih regijah, Slovenija, 2012–2021	9